

سازمان جهاد دانشگاهی
استان کرمانشاه

نام طرح :

تدوین سند توصیفی تحلیلی مسئله شناسی

توسعه استان کرمانشاه

عنوان گزارش :

سند تحلیلی مسئله شناسی توسعه استان کرمانشاه

کارفرما:

استانداری کرمانشاه

مجری:

جهاد دانشگاهی استان کرمانشاه

پاییز ۹۳

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار مشترک.....	۱
مقدمه.....	۸
فصل اول: برنامه ریزی توسعه منطقه ای نظریه و تجربه	۱۳
مقدمه.....	۱۳
۱-۱. برنامه ریزی توسعه مردم محور.....	۱۴
۱-۱-۱. دیدمان (پارادایم) توسعه جوامع محلی.....	۱۷
۱-۱-۲. تغییر دیدمان.....	۱۸
۱-۱-۳. تبیین تفاوت های درون کشوری رشد و توسعه در پژوهش های جدید علمی.....	۲۲
۱-۱-۴. پیشنهادها.....	۲۵
۱-۲. برنامه ریزی منطقه ای.....	۲۶
۱-۲-۱. برنامه ریزی منطقه ای: مفهوم شناسی و ابعادنگاری.....	۲۶
۱-۲-۲. ضرورت برنامه ریزی منطقه ای و اهداف پیش روی آن.....	۲۷
۱-۳. مبانی نظری و معرفتی توسعه منطقه ای.....	۲۸
۱-۴. تاریخچه برنامه ریزی منطقه ای.....	۳۶
۱-۴-۱. تاریخچه برنامه ریزی منطقه ای در سطح بین المللی.....	۳۶
۱-۴-۲. تحول و تکوین برنامه ریزی توسعه منطقه ای در ایران.....	۳۸
الف) پیش از انقلاب.....	۳۸
ب) پس از پیروزی انقلاب اسلامی.....	۴۲
۱-۴-۳. جمع بندی سیاستهای توسعه منطقه ای در برنامه های عمرانی و توسعه ایران.....	۴۵
۱-۵. جمع بندی فصل.....	۴۹
فصل دوم: مساله شناسی توسعه منطقه ای در کرمانشاه: شاخص ها و روندها	۵۰
مقدمه.....	۵۰
۱-۲. شاخص توسعه انسانی.....	۵۰

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵۶.....	۲-۲. درآمد سرانه.....
۵۸.....	۳-۲. شاخص ظرفیت جذب علم و فناوری استان کرمانشاه.....
۶۳.....	۴-۲. سهم استان از تولید صنعتی کشور.....
۶۴.....	۵-۲. سهم استان از نیروی انسانی متخصص.....
۶۶.....	۶-۲. مقایسه محیط عمومی کسب و کار استان با سطح ملی.....
۷۲.....	۸-۲. جمع بندی فصل.....
۷۳.....	فصل سوم: .....
۷۳.....	مساله شناسی تحلیلی توسعه کرمانشاه: تحلیل سه لایه محیطی .....
۷۳.....	مقدمه.....
۷۹.....	۱-۳. مسائل اساسی توسعه استان کرمانشاه (از نگاه صاحب نظران استان).....
۷۹.....	۱-۱-۳. مسائل اصلی پیش روی استان.....
۸۱.....	۲-۱-۳. علل ریشه ای مسائل استان.....
۸۳.....	۳-۱-۳. امکانات و منابع توسعه استان کرمانشاه.....
۸۴.....	۲-۳. تحلیل توسعه نیافتگی استان کرمانشاه (در چارچوب یک تحلیل سه لایه محیطی).....
۸۵.....	۱-۲-۳. نقش عوامل محیط زمینه ای در توسعه نیافتگی استان.....
۸۵.....	الف) نقش جغرافیای تاریخی منطقه در ساختار اجتماعی امروز.....
۸۹.....	ب) ساختار اجتماعی و فرهنگی ناشی از نظام معیشت قبایلی.....
۹۵.....	پ) شرایط فراملی: جنگ و تاخیر تاریخی توسعه استان.....
۹۶.....	مهاجرت ناشی از جنگ:.....
۹۷.....	پیامدهای اقتصادی:.....
۹۷.....	جمع بندی دو دهه دگردیسی:.....
۱۰۰.....	۲-۲-۳. نقش عوامل محیط ملی در توسعه نیافتگی استان.....
۱۰۰.....	الف) نقد و ارزیابی برنامه ها و سیاستهای توسعه منطقه ای در عملکرد برنامه های عمرانی و توسعه ایران.....

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
الف ۱- نظام برنامه ریزی توسعه منطقیهای.....	۱۰۲
الف ۲- مناسبات نهادی.....	۱۰۵
الف ۳- محیط عمومی کسب و کار و رقابتپذیری اقتصاد منطقیهای.....	۱۰۶
درجه باز بودن اقتصاد.....	۱۰۷
درجه کارایی دولت (کارایی سیاستها و ساختار دولتی).....	۱۰۷
گستردهگی و تناسب زیربناها.....	۱۰۸
گستردهگی و تنوع بازارهای مالی.....	۱۰۸
فن آوری.....	۱۰۸
انعطاف پذیری بازار نیروی کار.....	۱۰۹
نهادهای سیاسی و اجتماعی.....	۱۰۹
۳-۳. اصلاحات ناتمام در نظام برنامه ریزی.....	۱۰۹
۳-۴. تشدید نقش عوامل خارج از برنامه در طول سالهای اجرای برنامهی چهارم توسعه.....	۱۱۲
۳-۵. روندهای نگران کنندهی ناشی از سیاستهای دههی اخیر.....	۱۱۳
۳-۶. سابقه و فرایند برنامه ریزیهای توسعه منطقه ای در استان کرمانشاه.....	۱۱۶
۳-۶-۱. سابقه برنامه ریزی قبل از انقلاب در استان.....	۱۱۶
۳-۶-۱-۱. سند برنامه چهارم استان کرمانشاه: جدی ترین برداشت منطقیهای پس از انقلاب.....	۱۱۸
۳-۶-۲. نقش مدیریت توسعه و نظام برنامه ریزی استانی.....	۱۱۹
الف) نقش دولت و مدیریت ملی در توسعه استان.....	۱۱۹
ب) نقش نظام برنامه ریزی ملی در سطوح استانی و منطقه ای.....	۱۲۱
پ) میزان شناخت و حل مسائل اصلی استان از سوی اسناد و برنامه های تدوینی.....	۱۲۲
پ ۱- برنامه های توسعه قبل از انقلاب.....	۱۲۲
پ ۲- برنامه های توسعه پس از انقلاب.....	۱۲۳
پ ۳- محتوای اسناد برنامه ای مربوط به استان کرمانشاه.....	۱۲۴

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
۳-۶-۳. نقش عوامل منطقه‌ای و محلی در توسعه نیافتگی استان	۱۲۴
یافته‌های پیمایشی فرهنگ عمومی:	۱۲۴
فصل چهارم: مساله‌شناسی تحلیلی توسعه کرمانشاه: تحلیل سه سطح نهادی	۱۲۶
مقدمه	۱۲۶
۱-۴. تحلیل کلان (ساختار جمعی همراه با تاریخیت)	۱۲۸
۲-۴. تحلیل میانه (سازمانها و نهادهای اثرگذار)	۱۳۲
۱-۲-۴. نهاد دین	۱۳۵
۲-۲-۴. نهاد اقتصاد	۱۴۲
۳-۲-۴. نهاد سیاست	۱۵۷
الف) قدرت به تعبیر ابزار اعمال سلطه و مقاومت در برابر آن (چهره اول)	۱۵۸
دوره تاریخی استبدادی	۱۵۸
جنبش مشروطیت	۱۶۱
حکومت پهلوی (دولت معاصر)	۱۶۶
انقلاب اسلامی	۱۷۱
ب) قدرت به تعبیر سود همگانی و مصلحت جمعی (چهره دوم)	۱۷۴
نظام اداری	۱۷۴
حکومت پهلوی	۱۷۵
جمهوری اسلامی ایران	۱۷۷
مدیریت توسعه	۱۸۶
پ) جمع بندی	۱۹۱
۴-۲-۴. نهاد خانواده	۱۹۱
خانواده سنتی (ملی و استانی)	۱۹۳
تحولات قبل از انقلاب	۱۹۵

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
تحولات بعد از انقلاب.....	۱۹۷
جمع بندی.....	۲۰۶
۴-۲-۵. نهاد آموزش و پرورش.....	۲۰۹
الف) قبل از انقلاب.....	۲۱۳
آموزش و پرورش.....	۲۱۶
آموزش عالی.....	۲۱۸
ب) بعد از انقلاب.....	۲۲۰
آموزش و پرورش.....	۲۲۱
آموزش عالی.....	۲۲۶
پ) جمع بندی.....	۲۳۳
۴-۲-۶. جمع بندی نهایی تحلیل میانه.....	۲۳۴
۴-۳. تحلیل خرد رفتاری.....	۲۳۷
۴-۴. جمع بندی و نتیجه گیری تحلیل سه سطح نهادی.....	۲۴۰
۴-۵. راهبردهای پیشنهادی این مطالعه برای بحث و بررسی در مرکز هم اندیشی توسعه استان.....	۲۴۳
فصل پنجم: مساله شناسی تحلیلی توسعه کرمانشاه: در پرتو نظریات توسعه منطقه ای.....	۲۴۵
۱-۵. مروری بر نظریات توسعه منطقه ای.....	۲۴۵
مقدمه.....	۲۴۵
۱-۱-۵. نظریه سوداگری.....	۲۴۸
۱-۲-۵. نظریه طبیعت گرایان.....	۲۴۸
۱-۳-۵. نظریه آدام اسمیت (کلاسیک).....	۲۴۹
۱-۴-۵. نظریه مزیت نسبی (نئو کلاسیک).....	۲۵۰
۵-۱-۵. نظریات کارآفرینی.....	۲۵۱
۱-۶-۵. نظریه روستو.....	۲۵۲

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۵۴	۱-۷-۵. نظریه نهاد گرایی .....
۲۵۴	۱-۸-۵. نظریه انتخاب عمومی .....
۲۵۶	۱-۹-۵. الگوهای عدم تعادل .....
۲۵۷	۱-۱۰-۵. نظریه چرخه معیوب (نابرابری) .....
۲۵۸	۵-۱-۱۱. نظریه قطب رشد .....
۲۵۸	۱-۱۲-۵. نظریه دوگانگی .....
۲۵۹	۱-۱۳-۵. نظریه فشار همه جانبه .....
۲۶۰	۱-۱۴-۵. نظریه وابستگی .....
۲۶۱	۱۵-۱-۵. نظریه نو وابستگی .....
۲۶۲	۱۶-۱-۵. نظریه رشد متوازن .....
۲۶۲	۱۷-۱-۵. نظریه پیوندهای صنعتی و رشد نامتوازن .....
۲۶۳	۱۸-۱-۵. نظریه آمارتیا سن .....
۲۶۴	۱۹-۱-۵. نظریه خوشه‌های صنعتی پورتر .....
۲۶۵	۲-۵. بررسی توان توضیحی نظریات توسعه منطقه‌ای برای تبیین توسعه کرمانشاه .....
۲۶۵	۱-۲-۵. نظریه سوداگری .....
۲۶۶	۲-۲-۵. نظریه طبیعت گرایان .....
۲۶۶	۳-۲-۵. نظریه آدام اسمیت (کلاسیک) .....
۲۶۷	۴-۲-۵. نظریه مزیت نسبی (نئوکلاسیک) .....
۲۶۷	۵-۲-۵. نظریات کارآفرینی .....
۲۶۸	۶-۲-۵. نظریه روستو .....
۲۶۹	۷-۲-۵. نظریه نهاد گرایی .....
۲۷۰	۸-۲-۵. نظریه انتخاب عمومی .....
۲۷۰	۹-۲-۵. الگوهای عدم تعادل .....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۷۰	۱۰-۲-۵. نظریه چرخه معیوب (نابرابری).....
۲۷۱	۱۱-۲-۵. نظریه قطب رشد.....
۲۷۲	۱۲-۲-۵. نظریه دوگانگی.....
۲۷۲	۱۳-۲-۵. نظریه فشار همه جانبه.....
۲۷۳	۱۴-۲-۵. نظریه وابستگی.....
۲۷۳	۱۵-۲-۵. نظریه نو وابستگی.....
۲۷۴	۱۶-۲-۵. نظریه رشد متوازن.....
۲۷۴	۱۷-۲-۵. نظریه پیوندهای صنعتی و رشد نامتوازن.....
۲۷۵	۱۸-۲-۵. نظریه آمارتیا سن.....
۲۷۵	۱۹-۲-۵. نظریه خوشه‌های صنعتی پورتر.....

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۱- خلاصه ای از تحول در پارادایم توسعه منطقه ای	۳۶
جدول ۲-۱- جایگاه برنامه ها و سیاستهای توسعه منطقه ای در برنامه های عمرانی و توسعه ایران طی سالهای ۱۳۲۷-۱۳۸۷	۴۶
جدول ۱-۲- شاخص توسعه انسانی استانهای کشور در سالهای ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵	۵۴
جدول ۲-۲- شاخص توسعه انسانی استانهای کشور در سال ۱۳۹۰	۵۴
جدول ۲-۳- میزان اختلاف شاخص درآمدی و شاخص توسعه انسانی استان کرمانشاه و استان تهران	۵۴
در سالهای ۷۵، ۸۵ و ۹۰	۵۴
جدول ۴-۲- تولیدسرانه (بدون نفت) استان کرمانشاه در مقایسه با دو استان اول و آخر (میلیون ریال) ۱۳۷۹ - ۱۳۹۰	۵۷
جدول ۵-۲- شاخص جذب علم فناوری در استان کرمانشاه- ۱۳۸۷ و ۱۳۹۰	۶۱
جدول ۶-۲- شاخص ظرفیت علم و فناوری (STCI) به تفکیک استان های کشور و رتبه بندی استانها بر اساس آن	۶۲
جدول ۷-۲- سهم اشتغال برحسب گروه فعالیت های عمده و سطح سواد- سال ۱۳۷۵ (درصد)	۶۵
جدول ۸-۲- سهم اشتغال برحسب گروه فعالیت های عمده و سطح سواد- سال ۱۳۸۵ (درصد)	۶۵
جدول ۹-۲- سهم شاغلان برحسب گروه های عمده فعالیت و تخصص (۱۳۸۵)	۶۶
جدول ۱۰-۲- میانگین کل ارزیابی شکل های اقتصادی کشور از مؤلفه های محیط کسب و کار در بهار ۱۳۹۱ به تفکیک استانها (نمره ۱۰ بدترین ارزیابی)	۶۸
جدول ۱۱-۲- روند تحولات بازار کار در استان ۱۳۷۵ - ۱۳۸۹ (هزار نفر)	۶۹
جدول ۱۲-۲- رتبه بندی نرخ بیکاری استانهای کشور در سالهای ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵	۷۱
جدول ۱-۴-	۱۳۵
جدول ۲-۴-	۱۸۳